

PROGRAMACIÓN DE DIRECCIÓN DE ORQUESTRA III
CURSO 2020/2021
CONSERVATORIO SUPERIOR DE MÚSICA DE A CORUÑA
TÍTULO SUPERIOR DE MÚSICA (ENSINANZAS REGULADAS POLO D 171/2016)

1. IDENTIFICACIÓN E CONTEXTUALIZACIÓN										
DIRECCIÓN DE ORQUESTRA										
ESPECIALIDADE:	Interpretación					ITINERARIOS:	Dirección			
CARÁCTER:	Obrigatoria					TIPO DE CLASE:	COLECTIVA			
DEPARTAMENTO:	Dirección					XEFE DE DPTO.:	Fernando López Briones			
CURSOS	1º curso	2º curso	3º curso	4º curso		COORDINADOR/A DA DISCIPLINA:	Fernando Vázquez Arias			
CUADRIMESTRES	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Horas de clase semanais:	2
ECTS/CUAD.			4						Observacións:	
DOCENTES:	NOME E APELIDOS					EMAIL/TEL/WEB		TITORÍA		
	Fernando Vázquez Arias					cantatamelida@gmail.com		Venres de 10 a 11h		

2. DESCRIPTOR E COMPETENCIAS	
DESCRITOR: Estudo e adquisición dunha correcta técnica xestual aplicada á dirección orquestral. Coñecemento das características técnicas e posibilidades sonoras e interpretativas dos instrumentos orquestrais. Análise do repertorio orquestral e doutras agrupacións instrumentais, encamiñado á súa execución. Coñecemento dos diferentes estilos musicais e as súas convencións interpretativas. Desenvolvemento de proxectos de interpretación de composicións con linguaxes e estilos diversos, así como en formacións de pequeno e gran formato.	
COÑECEMENTOS PREVIOS:	
RELACIÓN CON OUTRAS DISCIPLINAS DE CONTIDOS PROGRESIVOS, INTERESE DA DISCIPLINA PARA A CONSECUCIÓN DOS OBXECTIVOS DA TITULACIÓN: é necesario unha boa base a nivel artístico e xeral, así como a capacidade de expresarse e de liderazgo.	
COMPETENCIAS TRANSVERSAIS:	T1, T2, T3, T4, T5, T6, T7, T8, T9, T10, T11, T13, T15, T16, T17
COMPETENCIAS XERAIS:	X1, X2, X3, X4, X7, X8, X10, X11, X12, X14, X15, X17, X18, X21, X23
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS:	ED1, ED2, ED3, ED4, ED7, ED8, ED9, ED10, ED11, ED12
Ver a lista e descrición de competencias no Decreto 171/2016 do 24 de novembro	

3. OBXECTIVOS	
DESCRIPCIÓN	COMPETENCIAS RELACIONADAS
1. Tomar consciencia do papel de director nas agrupacións instrumentais e corais	T1, T3, T6, T7, T10, T13, T17, X7, X18, ED9, ED10, ED11, ED12
2. Coñecer as liñas básicas da historia da dirección orquestral e as súas implicacións na dirección actual.	T2, T17, X4, X11, X14, X15, X17, ED1, ED2, ED8
3. Analizar as problemáticas que poden xurdir en función das diferentes agrupacións.	T2, T3, T7, T9, T10, T13, X8, ED9, ED11, ED12
4. Coñecer o repertorio básico para orquestra.	T16, T17, X14, X15, X17, ED1, ED3
5. Executar o pulso, cambios agógicos e dinámicos, carácter e articulación con seguridade e flexibilidade.	T13, X1, X3, X4, X12, X17, X18, ED2, ED3, ED4, ED10

6. Balancear os planos sonoros, texturas e empaste tímbrico adecuándose ao estilo das obras	T13, X1, X3, X4, X12, X17, X18, ED2, ED3, ED4, ED10
7. Realizar correctamente o fraseo, respiracións, golpes de arco, ataques, en función do estilo e as obras propostas.	T13, X1, X3, X4, X12, X17, X18, ED2, ED3, ED4, ED8, ED10
8. Coñecer as posibilidades técnicas dos instrumentos	T3, T13, X1, X2, X4, X14, ED3, ED7
9. Aprender a expresarse de forma clara e precisa a través do xesto favorecendo a comunicación entre o director e o grupo	T3, T7, T8, T10, X3, X10, ED1, ED9, ED10
10. Coñecer e practicar a xestualidade básica de dirección e a súa correspondencia coa expresión musical.	T3, T7, T8, T10, X3, X10, ED1, ED9, ED10
11. Aprender a dinámica de ensaio óptima para cada contexto.	T3, T7, T8, T10, X3, X10, ED1, ED9, ED10
12. Interpretar da forma mais fielmente posible o pensamento do compositor estudando o seu contexto, estilo compositivo, etc. Defensa da obra.	T2, T6, T8, T13, T17, X3, X10, X12, X14, ED8, ED10
13. Estudiar a evolución da historia da dirección e as súas implicacións na propia interpretación, e a importancia da tradición.	T2, T17, X4, X11, X14, X15, X17, ED1, ED2, ED8
14. Saber organizar o traballo previo aos ensaios co grupo: elección do repertorio, estudo e análise das obras, previsión de posibles dificultades e proposta de solucións.	T1, T3, T4, T7, T16, T17, X7, X11, X12, X14, X15, X17, ED8, ED12

4. CONTIDOS		
TEMAS	DESCRITOR DE SUBTEMAS	SESIÓNS
1. O director	1.1 Funcións e perfil formativo e profesional 1.2. Historia da dirección orquestral	Todas
2. O conxunto	2.1. Tipos de agrupacións corais e instrumentais. 2.2. Agrupacións infantís e xuvenís. 2.3. Obxectivos e problemáticas específicas. 2.4. Consideracións organolóxicas e clasificación vocal. 2.5. Disposición espacial.	Todas
3. O material musical	3.1. A notación. Evolución do determinismo notacional. Áreas de indeterminación. Estudo crítico e historicamente informado. Retoques e tradicións interpretativas 3.2. Pulso, metro e ritmo. 3.3. Estudo tímbrico. Empaste e contraste sonoro. 3.4. Texturas e estratos. 3.5. Dinámica xeral e dinámica relativa. Perfil dinámico e uso do silencio. 3.6. Xeografía armónica e topografía melódica. 3.7. Estructura proporcional e referencial. 3.8. Articulación, acentuación e tipos de ataque. Empaque. Vogalidade e consonántica. Acentuación do texto. Emisión e corte do son. 3.9. Afinación e as súas posibilidades. Técnicas de depuración. 3.10. Respiración, dixitación e golpes de arco ao servizo da música. 3.11. Vibrato. Efectos tímbricos. Ornamentación. 3.12. Fraseo e construción estrutural: dinámica, agónica, articulación, afinación e timbre ao servizo dos procesos tensionais e discursivos. 3.13. Condicionantes extramusicais: contido textual, programa...	Todas
4. Comunicación verbal e xestual	4.1. Planos directoriais. Estratexias comunicativas. Comunicación verbal e imitativa. Xestualidade mimética, analóxica e convencional. 4.2. Os espazos e dimensións referenciais. Linguaxe corporal e comunicación facial. Capacidade comunicativa das articulacións do brazo	Todas

	(posición e relación de movemento). A batuta. Coordinación e independencia dos brazos. 4.3. Figuras e subdivisións. <i>Dispari</i> e anticipacións. Xestos illados. 4.4. Traxectorias do xesto. Amplitude e perfil. Velocidade e aceleración do movemento. Proporcións. 4.5. Tipos de <i>levare</i> . Marcación de calderóns e cortes.	
5. Ensaio e concerto	5.1. Preparación en xeral. 5.2. Preparación do material de orquestra 5.3. Técnicas de ensaio 5.4. Dirixir ópera 5.5 Dirixir obras corais con orquestra.	
6. Interpretación en estilo	6.1. Aspectos de interpretación e estilo. 6.2. Elección do tempo 6.3. Tradición	
7. Grandes directores		
TOTAL SESIÓNS:		16

5. PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍA

TIPO DE ACTIVIDADE E DESCRICIÓN	HORAS PRESENCIAIS	HORAS NON PRESENCIAIS	TOTAL HORAS
Actividades introductorias	1		1
Exposición maxistral	4		4
Exposición prácticoteórica	1		1
Práctica xestual	21		21
Estudo individual		41	41
Lectura guiada e comentario de fontes	2		2
Pescuda de información		8	8
Actividades complementarias		8	8
Selección ou preparación de materiais		30	30
Actividades de resposta ao xesto	3		3
Titorías individuais	1		1
TOTAL	32	88	120

6. AVALIACIÓN			
FERRAMENTAS DE AVALIACIÓN	CRITERIOS DE AVALIACIÓN	COMPETENCIAS AVALIADAS	PONDERACIÓN
6.1. CONVOCATORIA ORDINARIA			
6.1.1 AVALIACIÓN ORDINARIA (CON AVALIACIÓN CONTINUA)			
Avaliación continua durante as clases e ensaios	Avaliación continua durante das habilidades comunicativas, as ferramentas xestuais e o control auditivo durante as clases prácticas	Todas	30%
Probas individuais ou colectivas	Uso de recursos técnicos adaptados a diferentes supostos musicais.	Todas	30%
Revisión materiais	Preparación das partituras, realización de análises interpretativas e directoriais e elaboración de proxectos.	Todas	10%
Repentización	Dirección dun partitura a primeira vista. Proporcionarase ao alumno/a un fragmento que deberá dirixir facendo todas as indicacións xestuais necesarias.	Todas	15%
Asistencia presencial	Asistencia con regularidade ás clases e ensaios. Só se permiten 2 faltas ao longo do cuadrimestre.	Todas	15%
Observacións: Tódolos apartados deberán estar aprobados de forma independente para facer a media.			
6.1.2. AVALIACIÓN ORDINARIA (ADIANTO DE CONVOCATORIA-EXAME DECEMBRO)			
Avaliación continua durante as clases e ensaios	Avaliación continua durante das habilidades comunicativas, as ferramentas xestuais e o control auditivo durante as clases prácticas	Todas	30%
Probas individuais ou colectivas	Uso de recursos técnicos adaptados a diferentes supostos musicais. Ensaio dunha obra ou fragmento para coro do listado de obras propostas para o presente curso. O alumno farase cargo da participación das agrupacións.	Todas	30%
Revisión materiais	Preparación das partituras, realización de análises interpretativas e directoriais e elaboración de proxectos.	Todas	10%
Repentización	Dirección dun partitura a primeira vista. Proporcionarase ao alumno/a un fragmento que deberá dirixir facendo todas as indicacións xestuais necesarias.	Todas	15%
Asistencia presencial	Asistencia con regularidade ás clases e ensaios. Só se permiten 2 faltas ao longo do cuadrimestre.	Todas	15%
Observacións: Tódolos apartados deberán estar aprobados de forma independente para facer a media. O computo das faltas abrangue desde o comezo do curso ata a convocatoria do exame de decembro.			
6.1.3. AVALIACIÓN ALTERNATIVA (PERDA AVALIACIÓN CONTINUA CON 4 FALTAS OU MÁIS)			
Proba individual con agrupación	Ensaio dunha peza para cuarteto vocal. O alumno farase cargo da participación das agrupacións.	Todas	50%
Proba teórico-práctico	Análise interpretativa e directorial. Dirección dun partitura a primeira vista. Proporcionarase ao alumno/a un fragmento que deberá dirixir facendo todas as indicacións xestuais necesarias.	Todas	30%
Proba escrita	Comentario crítico de documentos escritos, sonoros ou audiovisuais,	Todas	20%
Observacións: Tódolos apartados deberán estar aprobados de forma independente para facer a media.			

6.2. CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA

Proba individual con agrupación	Ensaio dunha peza para cuarteto vocal. O alumno farase cargo da participación das agrupacións.	Todas	50%
Proba teórico-práctico	Análise interpretativa e directorial. Dirección dun partitura a primeira vista. Proporcionarase ao alumno/a un fragmento que deberá dirixir facendo todas as indicacións xestuais necesarias.	Todas	30%
Proba escrita	Comentario crítico de documentos escritos, sonoros ou audiovisuais,	Todas	20%
Observacións: Tódolos apartados deberán estar aprobados de forma independente para facer a media.			

7. BIBLIOGRAFÍA

- Anthony Burton: *A Performer's Guide to Music of the Baroque Period*. ABRSM, London, 2001.
- Anthony Burton: *A Performer's Guide to Music of the Classical Period*. ABRSM, London, 2001.
- Anthony Burton: *A Performer's Guide to Music of the Romantic Period*. ABRSM, London, 2001.
- Ausubel-Novak-Hanesian: "Psicología educativa. Un punto de vista cognoscitivo" (Ed. Trillas. Mexico)
- Clive Brown: *Classical and Romantic Performing Practice 1750-1900*. Oxford University Press, 2004.
- Colin Lawson y Robin Stowell: *La interpretación Histórica de la Música*. Alisnza, Madrid, 2005.
- Coll-Palacios-Marchesi: "Desarrollo psicológico y Educación" (Ed. Alianza. Madrid)
- David Daniels: *Orchestral Music: A Handbook*, 2005, Scarecrow Press.
- David Milson: *Theory and Practice in Late Nineteenth-Century Violin Performance: An Examination of Style in Performance, 1850-1900*. Ashgate, 2003.
- Francisco Navarro Lara: *Nueva Técnica de Dirección de Orquesta, Coro y Banda*. Alvarellos. Lugo, 2000.
- François-René Tranchefort (dir.): *Guía de la Música Sinfónica*. Alianza, Madrid, 2002.
- Gustav Meier: *The Score, the Orchestra, and the Conductor*. Oxford University Press, 2009.
- Gustems, Josep; Elgström, Edmon: *Guía práctica para la dirección de grupos vocales e instrumentales*. Biblioteca de Eufonía. 2008.
- Hans Swarowsky: "Dirección de orquesta, defensa de la obra" (Real musical)
- Heinz-Klaus Metzger y Rainer Riehn (dirs.): *El Problema de la interpretación en Beethoven*. Idea Books, Barcelona, 2003.
- Hermann Scherchen: *Tratado de Dirección de Orquesta*. Labor, Barcelona, 1988. Pierre Boulez: *La Escritura del Gesto*. Gedisa. Barcelona, 2003.
- Hermann Waltershausen: *El arte de la dirección orquestal*. UTEHA, México, 1966.
- José Antonio Bowen: *The Cambridge Companion of Conducting*. CUP, 2003.
- Lawson-Stowell. "La interpretación histórica de la música" (Alianza Música. Madrid)
- Margarita Lorenzo de Reizábal: *En el Podio*. Boileau. 2009.
- Martín Bris: "Planificación de centros educativos" (Ed. Praxis. Bilbao)
- Max Rudolf: "The grammar of conducting. A comprehensive guide to baton technique and interpretation" (Ed. ThomsonSchimer, USA1995)
- Neal Zaslav: *Mozart's Symphonies: Context, Performance Practice, Reception*. Clarendon, Oxford, 1989.
- Nikolaus Harnoncourt: *Discurso sonoro*. Acantilado, Barcelona, 2006.
- Nikolaus Harnoncourt: *El Diálogo Musical*. Paidós, Barcelona, 2003.
- Norman del Mar: *Anatomy of the Orchestra*. Faber Finds, London, 1981.
- Novak-Gowin: "Aprendiendo a aprender" (Ed. Martínez Roca. Barcelona)
- Peter Jost: *Instrumentación*. Idea Books, Barcelona, 2005.
- Samuel Adler: *El estudio de la Orquestación*. Idea Books, Barcelona, 2006.
- Sardó i Parals: "El gesto en la dirección de orquesta"(Ed. Clivis. Barcelona)
- www.imslp.org
- www.orchestralmusic.com
- www.spotify.com

8. OBSERVACIONES

Os alumnos que superen o número de faltas establecido terán que presentarse a un exame o final do cuadrimestre onde a materia a avaliar será toda a que aparece na guía. O exame será como o de avaliación extraordinaria.

9. ALUMNADO CON NECESIDADES EDUCATIVAS ESPECIAIS*	
DESCRICIÓN	CRITERIOS E PAUTAS
-	-

* No presente curso non hai alumnado da disciplina con necesidades educativas especiais

ANEXO

Debido á crise sanitaria provocada pola COVID-19, ademais da docencia presencial reflectida anteriormente faise necesario contemplar a docencia semi presencial e non presencial. Estas modalidades aplicaríanse en función dos posibles escenarios sanitarios.

Na docencia semi presencial e non presencial, os apartados 1, 2, 3 e 4 son os mesmos que na docencia presencial.

5- PLANIFICACIÓN DOCENTE E METODOLOXÍA:

5.1- Docencia semipresencial: este tipo de docencia realizarase cando o/a alumno/a ou ben o/a profesor/a teñan que pasar un período determinado recluídos no seu domicilio, sempre que as súas condicións de saúde llo permitan. As clases realizaranse mediante plataformas online tipo ZOOM, SKYPE ou WEBEX.

En caso de non dispoñer de unha calidade de conexión que permita a realización das clases mediante este tipo de plataformas ou similares, o/a profesor/a enviará por correo electrónico exercicios de tipo teórico-práctico baseados nas actividades do apartado 5 da modalidade presencial, e adaptándose aos medios de que dispoña o alumnado.

O /A alumno/a desenvolverá estas actividades durante a hora de clase correspondente á asignatura e enviaraos realizados ao remate da clase.

5.2- Docencia non presencial: no caso de que se produza un confinamento total o alumno/a recibirá a súa docencia totalmente online no seu horario habitual para que non haxa ningún prexuízo de horario con respecto a outras disciplinas. As clases realizaranse mediante plataformas online tipo ZOOM, SKYPE ou WEBEX.

En caso de non dispoñer de unha calidade de conexión que permita a realización das clases mediante este tipo de plataformas ou similares, o/a profesor/a enviará por correo electrónico exercicios de tipo teórico-práctico baseados nas actividades do apartado 5 da modalidade presencial, e adaptándose aos medios de que dispoña o alumnado.

6- AVALIACIÓN (SEMIPRESENCIAL E NON PRESENCIAL)

- CONVOCATORIA ORDINARIA (CON AVALIACIÓN CONTINUA)

As ferramentas de avaliación, criterios de avaliación, competencias avaliadas e ponderacións serán os mesmos que na avaliación presencial. As ferramentas 1 e 2 desenvolveranse durante o período non presencial (sexa total ou parcial) segundo as actividades reflectidas no apartado anterior.

- CONVOCATORIA ORDINARIA (AVALIACIÓN ALTERNATIVA-PERDA DA AVALIACIÓN CONTINUA)

- CONVOCATORIA EXTRAORDINARIA

- EXAME DE ADIANTO DE CONVOCATORIA

Se durante o período de exames o/a alumno/a está realizando un período de confinamento, a súa avaliación realizarase de forma telemática, mediante plataformas online tipo ZOOM, SKYPE ou WEBEX e no caso de que pola calidade da conexión non sexa posible, realizarase o envío de gravacións en tempo real, calculando o tempo de preparación dende que o profesor envía as partituras para a proba.

Os **criterios de avaliación** serán os mesmos que no período presencial

